

Nahrad' mi odměny

Vybral jsem si téma, které na veřejnosti budí emoce a vyvolává horlivé diskuse. Bohužel povětšinou těch, kteří sami mají ono pomyslné máslo na hlavě.

Již jsme si zvykli, že Češi adoptovali obcházení zákonů a společenských norem jako svůj národní sport. I zde často platí české pořekadlo o potrefené huse, která kejhá nejvíc. A tak ti, kteří stahují a sdílí hudbu a filmy jak o závod, števe myšlenka, že nemohou tento systém obejít zcela a v různých internetových diskusích plamenně hovoří o „presumpci nevinny“ nebo „placení za to, že si ukládají fotografie z dovolené“.

Již asi tušíte, že hovořím o **odměnách z prázdných nosičů a paměťových médií a přístrojů** umožňujících pořízení rozmnoženiny. Mnozí z vás tyto odměny znají pod zjednodušeným pojmem „náhradní odměny“ nebo dokonce „poplatky“ užívaným především novináři a laickou veřejností.

Pojďme se na tuto problematiku podívat trošičku obšírněji. Když mi dojde máslo či mléko a mám chuť na další, zkrátka si musím koupit nové. Mám-li doma u stolu čtyři židle a pozvu na večer šest lidí, nezbude mi, než ke stolování nějaké židle dokoupit, či si je alespoň vypůjčit od souseda. Věřím, že nikdo tyto základní principy rozporovat nebude.

Podívejme se na **svět hudby a filmu**. Co do tohoto světa přinesl technologický rozvoj? Odpověď je prozaická. Kromě výrazně vyšší kvality nahrávek a obrazu i možnost snadného kopírování. V případě hudby od velmi komplikovaného a nepřehledného kopírování z vinyly či magnetofonových pásek až po pohodlné kopírování

z CD nebo DVD nosičů. Z těchto nosičů si každý jedinec může teoreticky pořídit neomezené množství kopií bez výrazné, pokud vůbec nějaké, ztráty kvality. Řada hudebních CD či filmových DVD sice byla dříve opatřena ochranou proti kopírování, nicméně i tak docházelo k prolamování této ochrany bez újmy na kvalitě.

Do práv skladatelů, textařů, režisérů, zpěváků či herců výrazným způsobem zasáhl stát, který jejich práva omezil. **Autorský zákon každému z nás dává právo pořídit si kopii pro osobní potřebu z originální nahrávky, aniž bychom se museli ptát autora nebo zpěváka, zda si takovou kopii můžeme pořídit.**

Možná si říkáte, že jsem se snad pomátl. Proč byste se měli někoho ptát, že si uděláte kopii z cédéčka, které jste si koupili?

A zde zkusím hledat paralelu s máslem nebo židlemi. Ve světě počítačů, chytrých telefonů a tabletů není dnes nic neobvyklého, že máme svoji oblíbenou hudbu na všech těchto zařízeních. Jak se tam zpravidla dostane? Řada z nás si ještě koupí to cédéčko, ať již hnána nostalgií nebo proto, že si ráda listuje bookletem, nebo proto, že chce podpořit svoji oblíbenou kapelu. Zakoupené cédéčko vloží do počítače a udělá si z něho první kopii. V rámci synchronizace dat svého chytrého telefonu s počítačem si udělá druhou kopii do svého telefonu. A stejný postup opakuje i s tabletem, kdy si už pořizuje třetí kopii. Jak by se změnilo chování takového jedince, kdyby to

// **Náhradní odměny jsou v evropském prostředí zcela běžnou formou kompenzace, přes kterou tak společnost vyjadřuje jistou solidaritu umělcům za onu svobodu kopírovat.**

cédéčko nemělo onu magickou schopnost se naklonovat v podobě digitálních kopií? Zkrátka musel by si ono album koupit znovu, a to přes nějaký digitální obchod. Čili kromě zakoupení alba své oblíbené kapely na cédéčku pro svou domácí aparaturu, musel by vynaložit další finanční prostředky na zakoupení stejného alba do chytrého telefonu a stejně tak i do tabletu.

Ano, dnes pro většinu lidí je toto zcela zcestná úvaha. Objektivně si však přiznejme, že kopírování bereme jako samozřejmost, a to i proto, že jsme si na tento „komfort“ rychle navykli a zkrátka nám vyhovuje. Zejména pak našim peněženkám.

Náhradní odměny (nesprávně „poplatky“) za prázdná média, se snaží pouze zmírnit tuto nerovnováhu a symbolicky kompenzovat zásah do práv autorů a interpretů. Někdo právem namítne: ano, všechno tohle chápu, ale proč se ty odměny platí plošně? **Plošná aplikace náhradních odměn je prozatím ta nejekonomičtější forma kompenzace, a to paradoxně zejména z pohledu spotřebitele.** Díky tomu, že se náhradní odměny vybírají plošně, tj. z každého dovezeného nebo vyrobeného prázdného nosiče či paměťového média, jsou skutečně symbolické v porovnání s tím, kolik by jinak musel každý jedinec vynaložit na zakoupení stejné nahrávky zvlášť pro počítač, zvlášť pro chytrý telefon a tablet. Představa, že by se každý jedinec, který si zkopíruje hudbu nebo film, sám přihlásil, patří spíše do kategorie sci-fi. Navíc při adresném výběru náhradních odměn by odměna nebyla symbolická, ale zkrátka by odpovídala reálným nákladům na výrobu CD nebo DVD s hudebním nebo filmovým obsahem.

Nakolik tedy přijde každého z nás ona svoboda kopírovat?

Zakoupením prázdného cédéčka zaplatíme 40 haléřů bez DPH. V opačném případě bychom museli vynaložit v průměru 300,- Kč na nákup alba na CD a pak dalších 300,- Kč na nákup stejného alba třeba do chytrého telefonu nebo tabletu. Pokud by někdo chtěl mít svého oblíbeného interpreta jak na CD, tak i v telefonu a v tabletu, musel by (bez možnosti kopírovat) v takovém případě zaplatit 900,- Kč. A to už je hodně velký rozdíl.

Pokud si koupíme externí harddisk, pak za každý 1GB kapacity harddisku zaplatíme 15 haléřů bez DPH. Digitální kopie hudebního alba v originální kvalitě CD zabere na harddisku zpravidla maximálně 0,5GB. To znamená, že za kopii takového alba zaplatíme 7,5 haléře. Digitální kopie filmu v originální kvalitě DVD na harddisku zabere v průměru 5GB. Jinými slovy, za kopii takového filmu zaplatíte 75 haléřů.

Náhradní odměny takto placené si mezi sebe dělí autoři, výkonní umělci a výrobci prostřednictvím svých kolektivních správců: OSA (zastupuje skladatele a textaře), **DILIA** (zastupuje režiséry, scenáristy, spisovatele), **OOA-S** (zastupuje např. kameramany a kostýmní výtvarníky), **Intergram** (zastupuje zpěváky, herce a výrobce hudebních nahrávek a filmů) a **OAZA** (zastupuje zvukaře).

Kdyby se přeci jen někomu i tato výše náhradních odměn zdála vysoká, vezte, že jejich výše v České republice patří k jedněm z nejnižších.

Z předešlé věty je již patrné, že náhradní odměny nejsou něco, co bychom si vymysleli tady u nás, v české kotlině. Naopak – náhradní odměny jsou v evropském prostředí zcela běžnou formou kompenzace, přes kterou tak společnost vyjadřuje jistou solidaritu umělcům za onu svobodu kopírovat.

Přeji vám krásné letní dny
Roman Strejček
předseda představenstva OSA

